



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Nucleus Juris Canonici**

**Thenhaven, Bernhard**

**Coloniæ Agrippinæ, 1739**

XXII. De Fide Instrumentorum. D. 16.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63382](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63382)

dum inclusivè, affines in primo gradu, Clerici contra suam Ecclesiam, &c. Si tamen aliter veritas nequiverit elici, & pro defectu testium justitia periclitaretur, etiam hæ personæ cogi possunt ad testificandum, quia tunc utilitatis publicæ causâ debet privilegium seu favor juris cessare.

3. Ast Clericus nunquam cogi potest ad testificandum in causa sanguinis contra Reum, quia incurreret irregularitatem. *An laicus, si non voluntariè, sed per jussu Judicis coactus, det testimonium contra Reum, ex quo sequatur mors vel mutilatio, fiat irregularis?* Utrîmque disputatur apud Smaltzgruber h. t. n. ult.

## TITULUS XXII.

### *De Fide Instrumentorum.*

1. **P**ost primam speciem probationis, quæ fit per testes, hîc agitur de altera, quæ fit per instrumenta; estque inefficacior, cum magis credendum sit vivæ vocatæ quàm mortuæ. Per INSTRUMENTUM hîc intelligitur scriptura ad fidem & probationem rei, quam continet, faciens; estque vel *publicum*, quod manu publicæ personæ, v.g. Notarii publici, vel alterius ad cujus officium publicum spectat in-

Instrumenti confectio, in debita forma sub  
 figillo authentico est confectum: „Nisi  
 „falsitas illius, ut dicitur *C. 10. h. t.* per qua-  
 „tuor testes idoneos manifestè probetur;  
 nam *C. 7. T. 19. h. L.* ait Pontifex: „Literis  
 „Judicis ordinarii standum est, donec  
 „probetur contrarium. Vel *authenticum*,  
 quod licet non sit confectum à persona  
 publica, quoad effectum tamen probandi  
 facit fidem, ac si à tali persona confectum  
 esset, v. g. si habeat sigillum authenticum  
 Principis vel Magistratûs, juxta *C. 2. h. t.*  
 aut si per consuetudinem vel statutum lo-  
 ci pro authentico habeatur, juxta *C. 9. h. t.*  
 Sic libri rationum Mercatorum, Tuto-  
 rum, Administratorum, &c. accedente  
 juramento suppletorio, regulariter plenè  
 probant; item scriptura privata confessa-  
 ta plenè probat contra scribentem, modò  
 causa debiti in ea sit expressa, aliàs non;  
 nam *C. 14. h. t.* ait Pontifex: „Si cautio (i. e.  
 „*promissio seu confessio scriptis facta*) in-  
 „determinatè loquatur, adversarius tene-  
 „tur ostendere debitum, quod continetur  
 „in ea; sed si causa, propter quam hujus-  
 „modi scriptura processit, expressa sit  
 „in eadem, confessioni statur, nisi proba-  
 „verit, se id indebitè promississe; v. g. sub  
 conditione, quæ non est impleta, ut si mu-  
 tuatarius intra biennium à die dati chi-

rographi opponat Exceptionem *non numerata pecunia*, tunc enim onus probandi, numerationem pecuniæ factam esse, in mutuantem transfert; vel *privatum*, quod à privata persona confectum nullo juris adminiculo roboratur ad fidem faciendam in iudicio, v. g. scriptura in scribentis duntaxat commodum; aut sine Consule & die, quæ non probat etiam in favorem causæ piæ, v. g. Testamentum ad causam piam manu Testatoris subscriptum sine data, ut notat *Luca Tract. de Testam. Disc. 14. & 15.* quia denotat tantum præparationem animi, non perfectam voluntatem. Nihilominus *Wagn. h. t. ad Cap. 1.* varios assignat casus, in quibus scriptura fidem facit pro scribente, v. g. si agatur de re parvi præjudicii, scribens fuerit bonæ famæ, &c.

2. Scriptura privata vel est *Apocha* seu Chirographum, quo creditor confitetur sibi à debitore pecuniam aliãve rem debitam ritè persolutam, diciturque quietantia: vel *Antapocha*, quã debitor confitetur, se tantum vel tantum pro annuo v. g. censu solvisse, estque creditori sæpe utilis, ne debitor successu temporis vel debitum negare, vel præscriptionem prætereat: vel *Syngrapha*, Latine conscriptio, quæ fit propriã manu

contrahentium ad pactorum fidem: vel *Epistola*, quam quis alicui absenti mittit, & in ea se debitorem ex causa v. g. mutui agnoscit. Si Aëtor in iudicio producat scripturam privatam, & Reus neget se scripsisse, Aëtor eam probare debet, vel per testes idoneos, qui actui & scriptioni interfuerunt; vel per comparisonem aliarum literarum, juxta dicta supra *Tit. 19.* quæ, si non extent, Reus cogi potest ad scribendum. Verùm per hanc Expensilationem, ut notant DD. sine aliis adminiculis non fit plena probatio, (tum quia multi alterius manum perfectè imitari possunt, tum quia scriptura hominis per vitæ decursum, mutationem calami &c. mutari solet) sed ad summum semiplena, & Judicis arbitrio relinquitur, quantam fidem mereatur, & an parti velit juramentum deferre. Circa probationem per instrumenta statuitur

3. In *Decret. C. l. h. t.* „Si scripturam  
 „authenticam non videmus, ad exem-  
 „plaria facere nihil possumus. Ubi per  
 „exemplaria intelliguntur simplices copiae  
 nullâ auctoritate publicâ vidimatæ; nam  
 si à Notario publico vidimatæ sint, pa-  
 rem cum originalibus fidem faciunt.

C. 5. „Si quis fuerit requisitus Pri-

R 3

„vi-

„vilegium exhibere vel quodcunque in-  
 „strumentum, præfente Iudice aut depu-  
 „tatis ab ipfo, audiente parte contraria  
 „tantummodo recitetur, ita quòd ad  
 „transcribendum nullo modo tradatur.  
 „Verùm fi fuper uno tantum illius Capi-  
 „tulo quæftio fuerit, duntaxat illud Capi-  
 „tulum transcribatur, & adverfæ parti  
 „ejus copia fiat. Ratio hujus eft, ne lit-  
 „igans ex eo novam anfam litis fumat; hinc  
 nec testamentum totum eft edendum le-  
 gataro, fed tantum claufula concernens.

4. C. 9. „Ab utraque parte poffunt in-  
 „ftrumenta etiam poft publicationem ac-  
 „teftationum ufque ad definitivam fen-  
 „tentiam exhiberi, antequam fit in caufa  
 „conclufum. *Nec obftat*, quòd testes tum  
 amplius non admittantur. *Nam* difp. eft  
 quia timor fubornationis, qui datur in te-  
 ftibus, non adefit in inftrumentis, quæ funt  
 liquidiffimæ probationes; unde etiam  
 poft conclufionem in caufa, fi fint noviter  
 inventa, produci poffunt; fecus eft de no-  
 viter confectis. C. 13. „Imputari ei poteft  
 „qui contrarias inter fe fcripturas in judi-  
 „cio protulit, fidem fibi ad invicem de-  
 „rogantes; cum in ipfius fuerit poteflate  
 „quam voluerat, non proferre. Ratio  
 quia producens inftrumenta, quæ prævie  
 examinare potuit & debuit, an fibi contra-

dicant, censetur omnia in iis contenta approbasse. Unde quamvis si à diversis partibus v. g. hærede & legatario producantur contraria instrumenta, standum sit digniori & veriori; item si testes producti contraria deponant, verioribus fides adhibeatur, quia producens scire nequit, quid sint deposituri; non tamen inposito casu defertur instrumento digniori ob approbationem contentorum in alio à producente factam, ob quam Actor intentionem suam agnoscit simul, & negat esse fundatam, consequenter nihil probat.

5. C. 15. „Cum P. Tabellio morte præventus quædam non perfecit instrumenta, quæ in notas redacta fuerant ab eodem; rescribit Pontifex: Ea per alium Tabellionem ad petitionem eorum, ad quos pertinent, auctoritate ordinarii Judicis posse in publicam formam redigi, habitura perpetuam firmitatem. Per *Notas* intelligitur Prothocollum seu summaria gesti actûs à Notario facta annotatio, ex quo postea ad extensum servatis debitis solemnitatibus & clausulis consuetis conficitur authenticum Instrumentum, quod dicitur *Transumptum*.

C. 16. „Si instrumenta propter vetustatem vel aliam justam causam exemplari petantur, coram ordinario Judice præ-

„sententur; qui, si ea diligenter inspecta  
 „in nulla sui parte repererit vitiata, per  
 „publicam personam illa præcipiat exem-  
 „plari; eandem auctoritatem per hoc  
 „cum originalibus habitura. Verum con-  
 „suetudo huic Canoni multum derogavit,  
 ut etiam copia, à solo Notario publico  
 fideliter vidimata, plenam fidem in ju-  
 dicio faciat.

## TITULUS XXIII.

*De Præsumptionibus.*

1. **P**RÆSUMPTIO est rationabilis conjectu-  
 ra rei dubiæ hausta ex variis indiciis  
 plerumque cum tali re connexis, (hinc  
 Vulgatum: *Ex communiter contingentibus fit præsumptio*) quæ loco probatio-  
 nis ad ostendendam Judici rei fidem  
 allegari potest; ac pro quantitate indi-  
 ciorum generat iudicium certum, vel  
 probabile, vel suspicionem. Triplex or-  
 dinariè assignatur præsumptio, nem-  
 pe Juris tantum; Juris & de Jure; ac  
 hominis.

2. Præsumptio *Juris tantum* est, quæ  
 in Jure est expressa & approbata, eique  
 jus tam diu innititur, donec contrarium  
 probetur. Hujus plura exempla referun-  
 tur h.t. Sic C. 1. „Noxius est, qui fraudulen-